

Aktüel Kültür Dergisi

İNSAN VE HAYAT

HAZİRAN 2021 - SAYI 136

YAYINCI

ÇAMLICA BASIM YAYIN VE TİC. A.Ş.

Adına İmtiyaz Sahibi HÜSEYİN GÜNEY
Yayın Yönetmeni (Sorumlu) HARUN ÖZDEMİR
Yayın Koordinatörü ERCAN ERDOĞAN
Editörler ÜMİT YÜKSEL, HAKAN ALTUNYURT,
ŞENOL GENÇ
Katkıda Bulunanlar SELMAN ASLAN, BARBAROS
DOĞAN, İDRİS EREN, SEYHAN TUNALI, ÖMER DEMİR,
ERDOĞAN OĞULTEKİN, FERHAT KAYA, SAİD ÜNALAN,
MEHMET ALİ ASLAN, MÜMİNE FERHAN İBİLOĞLU, ARIF
ÖZTÜRK, MURAT SAFRAN, ZEYNEP ZÜLAL TÜRKDOĞAN,
MUSTAFA BORAN, KÜBRA ER, FATMANUR CANER,
GÜLŞEN YILDIRIM EL, ARIF TUNÇ, YUNUS ÖZEN, EMİNE
AÇIKEL, AHMET KATI
Tasarım Uygulama FATİH DEVREZ
Web AURORA BİLİŞİM

YÖNETİM YERİ

Çamlıca Basım Yayın ve Tic. A.Ş.
Bağlar Mah. Mimar Sinan Cad. No 54
Güneşli - Bağcılar / İSTANBUL
Yayıncılık Sertifika No 46592

REKLAM

HÜSEYİN GÜNEY
reklam@insanvehayat.com

BASKI VE CİLT

Çamlıca Basım Yayın ve Tic. A.Ş.

YAYIN SÜRESİ-TÜRÜ

Aylık-Yerel Süreli
ISSN 1309-5978

DOĞU AVRUPA BAYİİ

ENDER GMBH, Melatener Weg 18 - 50825 KÖLN
Tel. +49 221 690 58 90
abone@camlicakitap.de

BATI AVRUPA BAYİİ

Çamlıca Kitap B.V. Bemmelseweg 67 6662 PE Elst-GLD
info@camlicakitap.eu / www.camlicakitap.eu

İnsan ve Hayat Dergisi'nin bütün yayın hakkı, Çamlıca Basım Yayın ve Tic. A.Ş.'ye aittir. Dergiye gönderilen yazılar, yayımlansın ya da yayımlanmasın iade edilmez. Dergimiz, yazılar üzerinde gerekli müdahaleyi yapma hakkına sahiptir. Dergide çıkan yazılar kaynak gösterilerek iktibas edilebilir. Dergide yayımlanan yazı ve reklamların her türlü mesuliyeti yazarlarına ve sahiplerine aittir.

İRTİBAT VE ABONE

0850 811 9 811
abonemerkezi@camlicabasim.com
Yazı İşleri (0212) 657 88 00 - 7103
WhatsApp Hattı 0530 285 38 04

ÇAMLICA BASIM YAYIN VE TİC. A.Ş.

Ziraat Bank IBAN TR81 0001 0021 0550 7231 7750 02
Akbank IBAN TR60 0004 6011 9388 8000 0135 18

insanvehayat.com bilgi@insanvehayat.com

    /insanvehayatdergisi

Dünyaya Mercek 8

Aktif Okur 10

Haberler 12

33 Altın İlke ile Yola Çık 14

Mikrop Oryantasyonu 16

Toza Dair Acayıplıklar 28

Yufkadan Gelen Lezzet; Ovalamaç 32

Hastalık Kokusu 34

Eğitimin Savaşla İmtihanı 36

Gençlere Yöneticilik Yapanlara 40

Belirsizlikleri Yönetme Tavsiyeleri

Dijital Çeteler ve Veri Hırsızlığı 44

Çocuğa Sınır Koymak 48

Hikaye: Geçen Zamanın İzleri 52

Su Yoksa Neden Herkes 54

Toprak Kiralıyor?

Lamı Cimi Yok 56

Yaşlılarda Sosyal Medya ve 58

İnternet Kullanımı

Süzgeç: Hayatın Tadı Tuzu 61

Bulmaca 71

İçindekiler

10

ASALET

Bazen havalar değişir. Karlar altında kalınabilir, yağmur sularının oluşturduğu seller olabilir. Göz gözü göremeyecek derecede sis çökebilir. Bütün bunlar mazide olmuşken, halde oluyorken ve istikbalde de olacak iken akıldan çıkarılmaması gereken yegâne düstur, duruşunu bozmamaktır. Asaletini kaybetmemektir. Sisler altındayken de sisler dağıldığında da karakteri muhafaza edebilmektir.
(Orta Asya)

bu da yayınlandı

Sınav Saati İçin İmtihan Olmak

Sevgili öğrenciler, sınav kapınızda. Ama bu söz sizi korkutmasın. Çünkü gereken hazırlığı yaptınız. Elinizden gelenin en iyisini sergileyeceğinizden emin olarak gireceğiniz sınavda, sizi daha güçlü kılacak tavsiyelerimiz olacak.

Seviye Belirleme Sınav'ında

sadece bilgileriniz ölçülmeyecek malum. Yıl boyu öğrendiğiniz bilgilerin yanında sınav tekniklerini bilip bilmediğiniz, motivasyonunuzun durumu, strese karşı durabilme gücünüz, dikkatinizi ve konsantrasyonunuzu toparlayabilme beceriniz ve cesaretiniz ölçülecek. Belki bilgi yönüyle eksikleriniz olabilir ama iyi puan alabilmek için, çok bilmek yetmiyor. Yukarıda saydığımız artıları da bilmeniz ve uygulamanız, sizi bir adım daha ileriye götürecektir. (Haziran 2010 sayımızda yayımladık.)

Mideden Ruha Yol Var mıdır?

Mide ve bağırsak sistemi, kanserden bünyenin savunma mekanizmasına kadar birçok şeyi etkiliyor. Sistemi en olumsuz etkileyenler arasında, gazlı içecekler, hazır gıdalar gibi ürünler sayılabilir. Buna karşı her gün üç porsiyon meyve yemeyi tavsiye ediyoruz. Mesela muz, kabızlık yapar, diye bilinir. Ancak hiç meyve yememektense, her gün bir

tane muz yedikten sonra üzerine su içmek, bağırsakları harekete geçirir. Ayrıca muz, prebiyotik lifler içeren bir meyvedir. Dolayısıyla hem isal hem kabızlıkta öneririz. Bunun gibi elmayı da sayabiliriz; kefir ve yoğurt, prebiyotiktir. Son olarak şunu söyleyelim: Probiyotik, mide için önemli ve bunu bilen firmalar, probiyotik oranı arttırılmış süt ürünleri satıyorlar. Pratik olarak, evde yoğurt mayalarken bir parça isal ilacı katmalarını tavsiye ediyoruz. Çünkü bunda probiyotik ürünlerdeki faydalı bakteriler var ve bu, bağırsak sağlığını güçlendirecektir. (Haziran 2015 sayımızda yayımladık.)

1) Özel sayı

Bu ayki (nisan) sayınız, henüz gelmedi diye biliyordum, bekliyordum. Öyle duygusal sıkışıklık anında, bir anda karşıma çıktı. Hele genç hayat eki, her sayfası sanki bana özel yazılmış gibiydi. İfade edemediğim, dillendiremediğim düşüncelerimi silip atmam, onları temizlemem için, sanki her halimi bilen yazarlar tarafından bana gönderilmiş gibiydi. "Başarıya Giden Yolda Başarısızlıklar..." dosyası olsun, "Kantaron" olsun, hepsini ayrı ayrı beğendim. Sanki sadece benim için çıkarılmış bir sayıydı....

(B. Yalman/ Mersin)

2) Yolculuk

Merakla beklediğimiz ve tek solukta okuduğumuz bir sayınız daha elimize ulaştı. Bu sayıdaki başlık, çok dikkatimi çekti. Gerçekten "Tabiatımızda var, bir yolun yolcusu olmak." Doğduğumuz andan itibaren öyle bir yola çıktık, öyle bir yola dahil olduk ki... Bunca nimet içinde ne kadar şükürünü eda etsek az. Bir defa daha bize yaşayış gayemizi hatırlattığınız için teşekkür ederiz.

(H. Yıldırım Hatay/İskenderun)

3) Kantaron

Birbirinden değerli bitkilerin şifaları bölümünüzde, sarı kantaron otunu harika anlatmışsınız. Torosların yürükleri olarak, bu kadim ilacı, büyüklerin işaretleriyle yıllardır kullanırdık. Ancak bilmediğimiz nice bilgiler öğrendik. Kıymetini bilmeden üzerine bastığımız otların, çiçeklerin hangi derde deva olduğunu anlatacak sayılarınızı merakla bekliyoruz. (H. Can/Mersin)

4) Moral

Kıymetli İnsan ve Hayat Dergisi, nisan sayınızı okudum. Öncelikle yazan herkesin ellerine sağlık, çok teşekkür ediyorum. Ne güzel bir başlık değil mi? "Başarıya Giden Yolda Başarısızlıkları Basamak Yapmak" ... Özellikle şu anki gençler için çok önemli bir yazı olmuş. Başta ben olmak üzere birçok genç, hayalleri için çok büyük "hayal kırıklığına" uğruyor. Tek destekçileri, aileleri... Bu kadar büyük bir derginin, insanları, hayallerini gerçekleştirmeye yönlendirmesi, gerçekten bize moral kaynağı. (S. Arık/Osmaniye)

5) Nasıl yönetirdi?

Geçen ay içinde, kitap yeni çıktığı zaman almıştım. Fırsat bulup okuyamamıştım. Hafta sonu okumaya başladım. Okudukça kendimden bir şeyler buldum. Özellikle de Sultan Çelebi Mehmet Han ve Sultan İkinci Abdülhamid Han bölümleri, zihnimde farklı kapılar açtı diyebilirim. "Savaşları, Barışı Tercih Ederek Kazanmak" ve "Zor Kişilerle Çalışmak" konularını okuyup hayatlarında tatbik etmeye, herkesin ihtiyacı var. Ecdadımız böyle muvaffak olmuş. Bu iki konuyu, iki ayrı kitap olarak detaylıca okumak isterdim. Aslında ben de tarih öğretmenliği yapıyorum. Bu konularda kitap yazma heyecanım oluştu. Ancak biz, sizin yazdığımız kitapları okumanın rahatlığı ve diğer tarafta, yazarlık gibi oldukça zor ve mesuliyetli bir alanın varlığı arasında sıkışıp kalıyoruz. Yine sizler hazırlayın, bizler okuyalım. (N. Emektar/Sivas)

Aktif okurlar! Derginizle alakalı değerlendirmelerinizi bilgi@insanvehayat.com'a gönderin, yayınlansın.

33 Altın İlke ile Yola Çık Yol Olsun Açık!

MUSTAFA BORAN

1-Yolcu, yola çıkmadan önce niyetini hayra yönlendirir. Allah rızasını gözetir. O'na tevekkül eder.

2-Yolculuk için maddî ve manevî yönden hazırlık yapar. Gerekli ilaçlarını, yol azığını, mevsimine göre giyeceğini hazırlar. Seccadesini, tespihini, takkesini, ilmihâlini alır. Mobil takvimi ise daima yanındadır.

3-Yapacağı yolculuk hakkında istişarede bulunur.

4-Yola çıkmadan önce büyüklerinden izin alır.

5-Toplu ulaşımında mola yerlerine bakıp namaz vakitlerini dikkate alır.

6-Akraba, eş-dost, arkadaş ve yakınlarıyla vedalaşıp helâlleşir.

7-Yanında emanet mal varsa, sahibine verir. Mümkünse borçlarını öder. Değilse yazıp kayıt altına alır. Duruma göre vasiyetini yapar.

8-Seyahatten dönünceye kadar bakmakla yükümlü olduğu kimsele ve çalışanlarına yeterli olacak kadar nafaka bırakır.

9-Gideceği yerdeki dostlarına hediye götürmeyi ihmal etmez.

10-Helâl mal ve para ile yolculuk yapar. Yola çıkmadan önce yol sadakası verir.

15-Yolculuk esnasında ve gideceği yerdeki mevsim ve iklim şartlarını dikkate alır.

16-Yola yalnız olarak çıkmamaya gayret eder. Grup olarak çıkmışlarsa içlerinden birisini başkan, sorumlu seçerler.

11-Yola çıkmadan önce iyi yol arkadaşları seçer.

12-Yola, abdestli olarak çıkar. Çıkmadan önce iki rekât yolculuk namazı kılar. Birinci rekâtta "Kâfirun" suresini, ikinci rekâtta "İhlas" suresini okur.

13-Her türlü maddî tedbirini alır. Manevî tedbir olarak ise yolculuk dualarını okuyup yolculuğun tehlikelerinden Hazreti Allah'a sığınır.

14-Mümkün mertebe yola erken çıkar. Gece seyahat edilmez. Özellikle vasıta kullanıyorsa trafik kurallarına ve istirahatine dikkat eder. Zaruret olmadıkça cuma günü cuma vakti gelince yola çıkmaz. Cuma vaktinden önce veya sonra çıkar.

İnsanoğlu, Hazreti Âdem'in (a.s.) yeryüzüne indirilmesinden itibaren dünyada değişik maksatlarla seyahatte bulunmuştur. İslam hukukuna göre seyahatin başlamasından bitimine kadar yerine getirilebilecek birtakım hükümler, adablar, usuller ve ilkeler vardır. Bu hükümleri yerine getirmek hem seyahat edenlere, hem de onların geride kalanlarına maddî ve manevî birçok faydalar sağlayacaktır. Sözü fazla uzatmadan bu ilkelere bakalım.

17- Toplu yolculuklarda rehber ve kılavuz bulundurur. Rehberlerin gösterdiği şekilde hareket etmeye gayret eder.

18- İmkânlar ölçüsünde helâl standartı olan turları seçer. Helâl ürünler konusunda hassas olur.

19- Yolculukta zorluk ve zahmet olacağını unutmaz. Bir hata işlerse özür diler. Bir günaha dalarsa tövbe ve istiğfar eder.

20- Yolda ve tesislerde erkek, kadın, çocuk, engelli, hasta gibi her grubun özelliği dikkate alınır.

21- Yolculuk esnasında ibadetlerini yerine getirir, Seferilik hükümlerine göre hareket eder. Fırsat buldukça Hazreti Allah'ı zikreder, dua eder.

Günlük vazifelerini ihmal etmez. Yolcunun duasının makbul olacağını unutmaz. Seferilik hükümlerine göre hareket eder.

22- Yolculuğu sırasında yolu ve çevreyi kirletmekten sakınır. Yolda insanlara ve araçlara zarar verecek bir şey varsa kaldırır.

23- Karşılaştığı insanlara selam verir, güler yüz gösterir. Tatlı söz söyler, latife yapar, hoş sohbet olmaya çalışır.

24- Yolculuk boyunca sabırlı olur, aceleci davranmaz. Taşkınlıklardan ve kötü sözlerden sakınır.

25- Yolculuk esnasında canlı cansız bütün varlıkların hukukuna riayet eder, kimseyi incitmez. İnsanlara olduğu gibi diğer canlılara, ağaçlara, bitkilere de zarar vermez.

26- Yol arkadaşlarına yük olmamaya, sıkıntı vermemeye çalışır.

27- Yolculuk boyunca sadaka vermeye devam eder. Yolda kalanlara imkânları ölçüsünde zekât verir, yol gösterir. Adres sorulara mümkün mertebe yardımcı olur.

28- Yolculuk müddetince geride kalanları unutmaz, irtibatını devam ettirir. Yapabileceği hususlar varsa yardımcı olur.

29- Gittiği yerlerdeki mübarek mekânları, tarihi yerleri, Allah dostlarını ziyaret eder.

30- İşi bittiği zaman vatanına dönmekte acele eder. Yolculuk dönüşünde küçük de olsa hediye getirir.

31- Dönme vakti geldiğinde döneceği zamanı ailesine, yakınlarına haber verir, habersiz olarak uygun olmayan zamanda evine girmez.

32- Seyahatten döndüğünde, gittiği yerlerdeki güzellikleri anlatır. Kötü örneklerden bahsetmez. Sır tutmasını bilir. Gıybet ve dedikodudan uzak durur.

33- Yolcuyu karşılayanlar, hazırlıklı olarak karşılar. Ona kavuşmanın sevincini belli eder. Yolcuyu, evinin dışında karşılayıp ikramda bulunurlar.

*Önünüzde
boş bir bardak
duruyor. Her
ne kadar boş
olsa da içinde
neredeyse
25.000 parça
mikroskobik
toz var. Bu toz
parçacıklarında,
yeryüzünün her
köşesinden bir
şeyler olabilir.*

*Her nefes
alışta, havadaki
binlerce zerre,
vücuda girer.*

*Bazıları burnun
dehlizlerine
tutunur,
bazıları
genze yapışır.*

*Diğerleri
derinlere,
akciğere yerleşir.*

Toza Dair Acayiplikler

Havada, 14 milyon vagonluk toz

Bilinmesi gereken en enteresan şey, ne kadar fazla tozla çevrelediğimiz, yani yeryüzünden havalanan maddenin tonlarla ölçülen miktarlarda olduğudur. Her yıl, 1 ila 3 milyar ton çöl tozu, rüzgâra karışır. 1 milyar ton toz, 14 milyon vagonu doldurur. Böylesine bir tren, ekvatorun çevresini altı kez dolanabilecek uzunluktadır. Bir de okyanuslardan yükselen, 3 buçuk milyar ton, toz zerresi vardır. Ağaçlar ve bitkiler, rüzgâra, 1 milyar ton organik kimyasal bırakır. Planktonlar, volkanlar ve bataklıklardan 20 ila 30 milyon ton, sülfür bileşiği sızar. Yanan ağaçlar ve otlar, 6 milyon ton kül yayar. Dünyadaki buzullar da dağları daima aşındırır ve toz haline getirir ki bunlar da rüzgârla taşınabilir. Peki ya canlı tozlar; uçan mantarlar, virüsler, diatom denilen su yosunları, bakteriler, polenler, cürümüş yaprak lifleri, kelebeklerin kanatlarından dökülen pullar, atların tüy parçacıkları... Bunların kaç tonu atmosfere karışıyor, Allahuâlem.

Toz, yerçekimine direnir

Atmosferde ister 1 milyar, ister 3 milyar ton çöl tozu olsun, bu miktarın büyük çoğunluğundan insanlar sorumludur. Tarım faaliyetleri ve kaynakları yanlış kullanma, havadaki çöl tozu miktarına tesir eder. Bunlarla beraber, sınırlara tesir eden cıva ve zihnin gücünü azaltan kurşun gibi kanserojen maddeler ile nükleer kazalar ve böcek ilaçlarından çıkan zararlı tanecikler, toz deryasının içerisinde kendine yer bulur. Etrafımızda dönüp duran bunca toz, o kadar küçüktür ki yerçekiminin onları kontrol altına alabilmesi için büyük uğraş vermesi gerekir. Toz parçasının yüzeyindeki statik elektrik, yerçekiminin gücünü aşabilir. Kısacası toz, bardağın içinde, üstünde olabileceği gibi evlerin tavanında dahi olabilir.

Galeri

Tozsuz olmaz

Her şeye rağmen dünya, tozsuz olmaz. Tozlardan tamamen temizlenmiş bir dünya, usandıracak derecede rutubetli hale gelir. Su döngüsünde, denizlerden ve göllerden buharlaşan su, havada yoğunlaşır ve yere iner. Bu yoğunlaşma aşamasında tozla dolu bir gökyüzü gerekir. Ancak bu şekilde su buharı, tozların minik yüzeylerinde birikebilir. Toz olmasaydı, suyun yoğunlaşması zorlaşırdı. Su buharı, yoğunlaşma için uygun ortam bulamadığı için, bunu vücudumuzun üzerinde gerçekleştirmeye çalışırdı. Sıcak ve nemli yaz günleri, kuru ve serin olurdu.

Faydadan ayrı bir de zarar

Havada gezinen tozların bazıları, ürkütücü ve görünmez zararlılardır. Sanayinin ortaya çıkardığı zehir parçacıkları zaten zararlıdır. Bu, bilinen bir gerçektir. Bir de bilinmeyenler var. Mesela basit bir çöl tozunun dahi kendine has zararlı tarafları vardır. Karayipler'deki mor deniz yelpazesi mercanlarının yok olmasına sebep olarak, çöl tozu gösteriliyor.

Bazı tozların, insan hayatını tehdit edecek derecede zararlı olduğu aşikârdır. Mesela kömür tozu, dövülmüş kuvars tozu, asbest tozları...

Evlerdeki tozların da zararlı olanları vardır. Koltukların altında biriken toz, içerisinde lastik parçacıkları, böcek ilacı kalıntıları, zararlı bakteriler ve kanser gibi hastalıklara sebebiyet verebilecek daha birçok parçacık bulundurabilir. Ev tozu, özellikle çocuklar arasında yaygın olan kursun zehirlenmesinin en önemli müsebbibidir.

Çocuklar, halının üstünde, özellikle eskimiş ve tozlu halıların üzerinde emeklerken, küçük ıslak elleriyle tozları toplarlar. Ellerini, ağızlarına sürerler. Böylece yerdeki hastalık, vücutlarına geçmiş olur.

Astım, alerji vb. hastalığı olanlar için evdeki tozu temizlemeye çalışmak, önemli bir problemdir. Çünkü yerdeki toz, havaya kalkar.

Havaya kalkan toz, bu hastalar tarafından bulunduğu zaman, istenmeyecek sonuçlar ortaya çıkabilir. O yüzden toza karşı hastalığı ve alerjisi olanlar, bu işlere karşı daha dikkatli davranmalıdır.

Geçen Zamanın İzleri

Söylenildiği kadar yaşlı hissetmiyordu kendini, Ali Dede. Her işini hallediyor, gençken yaptığı her şeyi, şimdi de yapabiliyordu. Bazen dizleri ağrırsa da biraz yürüyünce açılıyordu. Fatma Hanım'ın abarttığı kadar yoktu. Biraz şekeri vardı ama ne önemi var ki çayı şekersiz içtikten, tatlıyı da iki günde bir yedikten sonra.

Köye gitmek, bahçesini ekip biçmek, adeta geçen yıllara meydan okuduğunu herkese göstermek istiyordu.

Fatma Hanım ne kadar ikna etmeye çalıştıysa da olmadı. Ali Dede, çoktan otobüs biletini almıştı hem de cam kenarı. Fatma Hanım, köşedeki kanepede biraz durgun, biraz mutsuz oturuyordu. Uzun bir sessizlikten sonra son kez, "Hastasın, eski kuvvetin de yerinde değil, yaşlandın artık. Orada sana bir şey olursa hastane de uzak. Tek gidiyorsun, bari yanına torunlarından birini alsan..." dediyse de ikna edemedi.

Ali Dede, uzunca bir süre camdan baktıktan sonra, "Gayet iyiyim. Yaşlı olduğumu da düşünmüyorum. Ben çalıştıkça gençleşiyorum. Gör bak, köy havası, ata toprağı nasıl iyi gelecek. Bahçeyi eker, biçer, yorulunca dinlenirim. Sonra sen de gelirsin." dedi. Fatma Hanım, kararından dönmeyeceğini anlayınca, çaresiz razı oldu.

Ali Dede, o gece heyecandan uyuyamadı. Köyün hayalini kurup durdu. Sabah 6'da helalleşip yola koyuldu. Otobüse biner binmez cam kenarına yerleşti. Yol gidiyor, o ise düşüncelere dalyordu. Ne de güzeldi Anadolu toprakları, şu bozkır, paha biçilmezdi doğrusu. Ne verimliydi toprak. "Genç olsaydım yürüyerek, hatta koşarak giderdim bu yolları." diye düşündü.

2 saat sonra, köyün girişinde buldu kendini. Ne kokusu, ne ovaların yeşilliği ne de

kuşların sesi değişmişti. Yürüdükçe huzur buldu. Vakit kaybetmeden bahçenin yolunu tuttu. Toprak çok bereketliydi, ne ekersen hemen mahsul verirdi. Besmele çekip çapayı aldı eline, önce toprağı havalandırdı.

15 dakika geçmişti ki terlediğini fark etti. "Yol yorgunuyum, biraz da acıktım, ondandır." diye düşündü. Karnını doyurup biraz dinlendi, yarım bıraktığı işe devam etti.

Çapayı toprağı vurdukça nefesi kesiliyor, alnından ter damlıyordu. Yorulduğuna inanmak istemiyor, daha güçlü vurmaya çalışıyor, vurdukça da nefes alması zorlaşıyordu. Bahçenin az bir kısmı kalmıştı ki biraz oturup dinlenmeye karar verdi.

Öğlen ezanıyla kendine geldi, zaman ne çabuk geçmişti. Dere kenarında, akan temiz suda abdestini aldı. Hey mübarek, suyu bile bir başkaydı. Bir ağacın gölgesine

oturdu. Sızlayan bacağını ovarak, "Hamlanmışım herhâlde." dedi. Bir süre, sadece derenin akışını izledi. Su ne kadar da temiz ve kuvvetliydi. Tıpkı gençliğindeki gibi. Durmadan akıyor, yorulmak nedir bilmiyordu. Ali Dede ise şimdi azıcık çalışınca bile, hemen yoruluyordu.

O sırada büyük bir kurbağı ilişti gözüne. Akıntının tersine tersine ilerliyordu. Belli ki suyun akışına kendini kaptırmak istemiyordu. Uzunca bir süre seyretti kurbağı. Zıpladıkça zıplıyor, akışa karşı direniyor fakat bir türlü ilerleyemiyordu. Kurbağanın iyice yorulduğunu fark etti. Ali Dede, ağrısının artmasıyla beraber düşündü, ne zahmetli, ne faydasız bir çabaydı. Oysa akıntı, o yöne akmak zorundaydı. Direnç gösteremiyor, hiç ilerleyemiyordu kurbağı.

Bir an kendini düşündü. Fatma Hanım haklıydı galiba.

Ağrıdan ayağı kalkacak gücü bulamamıştı. Çabuk yoruluyor, ağrıları başlıyor ve bunları değiştiremiyordu. Akan vakit, geçen yıllar vardı. Kendisi de kurbağı misali faydasız bir direnme içinde miydi? Yaşlanmıştı ve vücudu, yılların yorgunluğunu taşıyordu üzerinde.

Çok geçmeden kararını verdi. Cam kenarından bir otobüs bileti aldı. Bozkır aynı bozkır, Anadolu yine aynı Anadolu'ydu. Fakat yine de ortada değişen bir şey, birisi vardı.

Ali Dede, seyre dalalı çok olmamıştı ki eve yaklaştığını fark etti. Sükûnet içinde girdi eve. Fatma Hanım biraz şaşkın, mutluluğunu gizlemeye çalışırcasına onu karşıladı.

Ali Dede, Fatma Hanıma seslendi:

-Hanım, ne biz geçmişe gidebiliriz, ne de geçmişe bugüne getirebiliriz. En mühimi, bugünü muhabbetle, pişman olmadan geçirmektir. Sen bir şekersiz çay ver de bugüne şükrederek içelim, hasbihal edelim.

ARIF TUNC

*Müstearlar,
Kumuzlar*

Lami Cimi Yok

K

ültür ve edebiyatımız, rumuz ve sembollerle doludur. Benlik kavgasından kurtulup insan-ı kâmile ulaşma gayretinden olsa gerek, kitaplarda ve sanat eserlerinde ismin söyleniş usulleri, farklı şekillerde karşımıza çıkar. Kimi cild sanatçısıdır, ebru sanatçısıdır ve ismini yazmaz. Böyle olunca sanatının silsilesini takip etmek zordur. Ancak eserleriyle yaşarlar. Kimileri de isimlerini “ketebehü'l fakîr el-hakîr

ahkaru'l-ibâd” yani Allah'ın aciz, fakir kullarından falan kişi diye yazıp, eserlerinde kaybolurlar.

Bu durum edebiyatta mahlas olarak karşımıza çıkar. Mesela, İstanbul fatihi, Avnî olur meramını söyler, bu beytinde olduğu gibi:

*Verseler mülki cihanın tac-u taht-ı devletun
Avnî köyün terkin etmez başına sultan olup*

Heybetli Kanuni Sultan Süleyman, Muhibbî oluverir, mahzunlaşiverir şiirlerinde. Bakalım ne demiş bu beytinde:

*Tâc u tah ü zûr-ı bâzûya Muhibbî bakma gel
Hiç bilür misün ki şimdi kandedir Behrâm-ı Gûr
(Ey Muhibbî taca tahta, güç kuvvete bakma, nerededir şimdi Behrâm-ı Gûr)
(Behrâm-ı Gûr, İran hükümdarıdır.)*

Edebiyat edeplendirmişti onları. Kâtiplerde mahlas olur karşımıza çıkar. Kiminin takma bir ismi vardır. Râgıp oluverir, asıl ismini pek bilen olmaz. Ancak tarihte bu isimle yer alır. Kimi de bir harf olur. Karşımıza “Ayn” Ali Efendi olur çıkar, “Dal” Mehmed Çelebi olur çıkar.

Yalnızca burada mıdır bu güzellikler? Bir eserde kolaylık sağlamak için konulan da vardır, laf kalabalığından uzak durmak için yazılan da. Günümüzdeki dipnot yerine geçen kısaltmalar zaten olmazsa olmazdır.

Bunlara en güzel örneklerden birisi de dilimize pelesenk olmuş bir deyim de çıkış noktasıdır. Bilhassa fetva kitaplarında kullanılır. Sorulan suali belirtirken sual yazmak yerine rumuz olarak **J** harfi, verilen cevap için de cevap yazmak yerine **Ç** harfi kullanılmıştır. Zaman içerisinde bu harflere ve konulma gerekçesine atıfla kesin olan, itiraz istenmeyen durumlarda “lamı cimi yok” şeklinde kullanılmaya başlanmıştır.

Hülâsa, kültürümüz müstear ve rumuzlardan oluşan güzelliklerle dolu. Her biri için sayfalar dolusu yazmak mümkün. Ancak lafı uzatmanın da kesip atmanın da lüzumu değil. Edebiyatsız da olmaz, bunun da lamı cimi yok.